

Madona Ofèlia i mestre Carbó

JOAN JOSEP ISERN

NARRATIVA

Joaquim Carbó, *L'Ofèlia i jo*.
PAGÈS EDITORS. Lleida, 2004.

Cada vegada que ensopego amb algun d'aquells setciències de via estreta –cosmopolites d'Erasmus amb poca follia i molta tonteria multicultural– que, amb un rictus als morros com qui ensuma merda, van dient que això de la literatura infantil i juvenil catalana és un gènere menor; cada vegada, dic, que em trobo amb algun d'aquests milhomes en vénen a la memòria uns quants noms d'autors que desmenteixen rotundament aital astracanada i sobretot, per excel·lència, em ve al cap el nom de Joaquim Carbó.

No em posaré jo ara a descobrir la personalitat, la trajectòria i els talents literaris de Carbó, ja que la seva marca en la literatura per a nois i noies del nostre país serà difícilment esborrable. En tot cas em remeto a la seva extensa obra i, molt especialment, al magnífic llibre d'homenatge que es va editar fa dos anys, amb el títol de *Joaquim Carbó, setanta anys, un centenar de títols, un milió d'exemplars*, per poder copsar les dimensions del nostre home, un veritable premi per a unes quantes generacions de lectors i tot un honor per a les lletres catalanes.

UN HOME DE CULTURA

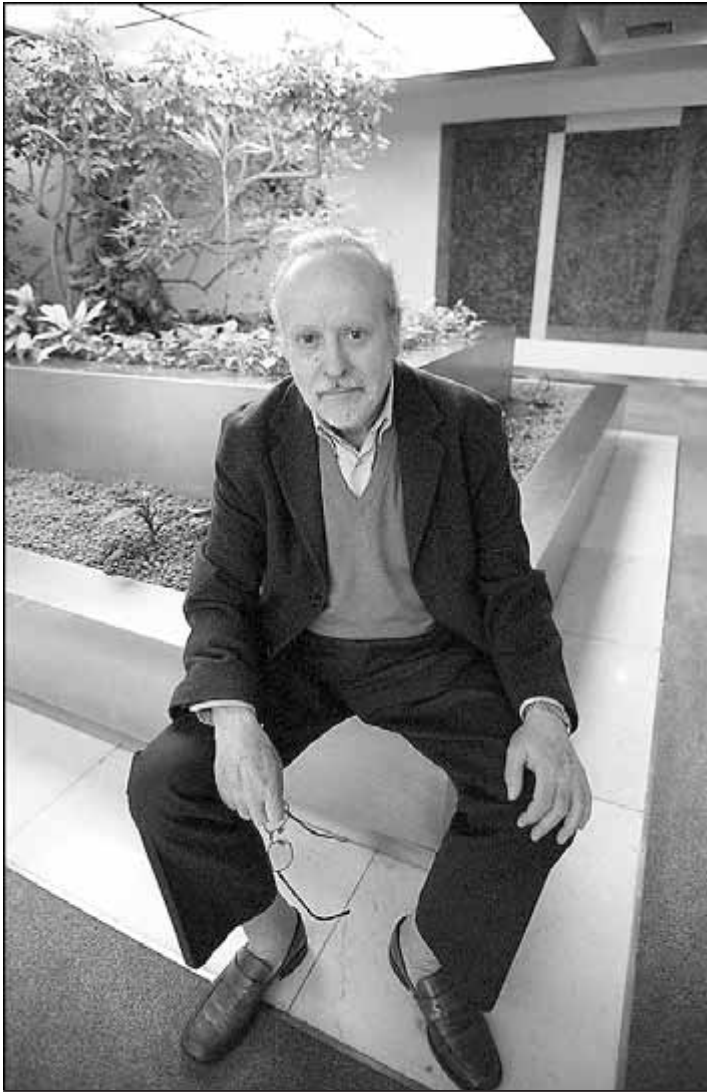
Carbó és un home de cultura amb tota la dimensió del mot. No només el trobareu habitualment en presentacions de llibres i en altres saraus rela-

cionats amb el món de la ploma sinó que també l'apassionen el teatre (se'n perd ben poques, d'estrenes) i la música. Sobre aquesta darrera afició els lectors d'aquest diari ja van poder comprovar en un article seu d'ara fa, més o menys, un any com és capaç de recitar de cor el nom de tots els músics (ep, i la vida i miracles de la majoria) de l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya (OCB) amb la mateixa facilitat que un altre mortal us recitaria l'alineació del Barça de Wembley.

En narrativa per a adults l'obra de Carbó conté també elements de valor potser no tan coneguts però que estic segur que algun estudiós, en el seu moment, analitzarà i valorarà adequadament. I, sens dubte, una de les fites importants d'aquesta obra per a públics més madurs és la seva col·laboració amb el col·lectiu Ofèlia Dracs sense fallar en cap dels sis títols que l'esbojarrada i polimòrfica madona va treure al mercat entre els anys 1980 i 1994.

TOTS ELS CARBÓ DE L'OFÈLIA

Tal com es va fer deu anys enrere amb les col·laboracions ofèliques del recordat Quim Soler (*Essa de Dracs*; Edi-Liber, 1994), els lleidatans Pagès Editors acaben de treure *L'Ofèlia i jo*, un volum que aplega els sis contes canònics del col·lectiu sortits del magí de Joaquim Carbó: l'eròtic *Els pantalons* (*Deu pometes té el pomer*, 1980), el fantàstic *Eutanàsia* (*Lovecraft, Lovecraft*, 1981), el de lladres i serenos *La por del caixer davant la pistola* (*Negra i consentida*, 1983), el futurista *Els éssers finals* (*Essa efa*, 1985), el

EL PROLÍFIC NARRADOR JOAQUIM CARBÓ

bíblic i gastronòmic *L'home de l'aigua i el vi* (*Boccatto di cardinali*, 1985) i el misteriós *Viatge de tornada* (*Misteri de reina*, 1994) amb l'afegit de dos contes per a un parell de projectes que no van veure la llum: l'un, que s'havia de dir *La primera vegada* i que estava dedicat al gènere rosa; i l'altre, que, amb paraules del mateix Carbó, havia de passar en un

tren però que no va arribar a sortir de l'estació. Un total, doncs, de vuit textos en els quals ens trobem amb un autor dotat amb un gran domini de la llengua (*Els pantalons*, per exemple, és un magnífic catàleg de fórmules per denominar de forma genuïna el penjoll de l'entreceix), amb un finíssim sentit de la ironia i amb una envejable facilitat per fabular.

El llibre es completa amb un vessant menys conegut del nostre autor: les diverses col·laboracions que la senyora Dracs va fer en forma d'articles de premsa a *El Noticiero Universal*, *El Correo Catalán* i *La Vanguardia*, entre el 1983 i el 1984 i una mica després –entre els anys 1986 i 1987– a *El País*. El primer bloc el formen cinc articles de crítica cultural –i, de passada, de conyivola canya contra alguns pontífexs de la crítica literària de l'època– en els quals Carbó demostra una vegada més el seu respecte i admiració per Pedrolo i pel traductor Jordi Arbonès i, també de passada, no es talla gens a l'hora de blasmar aquells galifardeus que comparaven Barcelona amb un Titanic a punt d'enfonsar-se. El segon bloc el formen els articles escrits per Carbó per a la secció d'*El País Ofèlioteca* en què madona Ofèlia feia crítica literària de llibres imaginaris. Una crítica en la qual, malgrat l'aparent distància, se li entenien tot.

LA FEINA DEL COL·LECTIU

Val la pena llegir *L'Ofèlia i jo*. Tant pel valor dels textos de Joaquim Carbó com pel que va significar la feina d'aquell imparable col·lectiu d'escriptors i escriptores catalans que no deixaven res per verd i que de cap manera consentien que els donessin bou per bestia grossa. Gent amb idees clares, pocs pèls a la llengua i una pila de coses per dir. L'hem enyorada sovint, a madona Ofèlia, en aquests temps farcits de paladins de l'autoodi i de *cantamanyanes* del mestisatge que ens està tocant de viure... ¿Us imagineu, per exemple, quina mà d'articles hauria escrit a propòsit d'això del Fòrum?

Proses d'història i circumstàncies

PAU DITO TUBAU

NARRATIVA

Jesús Moncada, *Cabòries estivals i altres proses volanderes*.
Pròleg d'Héctor Moret.
EDICIONS 62.
Barcelona, 2004.

Un aprofundiment de l'humorisme i més de trenta anys de distància s'escolen entre el primer i l'últim dels articles escrits per Jesús Moncada al voltant de l'antiga Mequinensa, la seva gent i els seus voltants. La dedicació pública al tema data de *Crònica del darrer rom* (1971), quan el soroll de sabres de la

maquinària enderrocava pilans i parets i sumia els veïns en una mena d'impotència desesperada, i l'èxode, imminent, no només es preparava a cops de ràbia i d'incertesa, sinó que feia inútils els tractes reposats de la nostàlgia o els records compartits entre rialles: "Dintre pocs mesos no quedarà res, les aigües pujaran i Mequinensa –la Mequinensa de la meva infància, la dels miners que tornaven cap al tard de la mina amb els llums de carbur encesos pels carrers foscos, la dels llaütters de faula que sabien els camins del riu, la dels pagesos eixuts, la dels barquers, la Mequinensa alegre, despreocupada, oberta, irònica i hos-

pitalària– restarà ben morta i tindrà per sempre més una mortalla de fang".

El dol i la sang, no obstant, van acabar sublimats per la paciència i la constància d'una obra narrativa de traces mesurables, tota mítica, que explica la inhibició o el desinterès de Moncada pels articles de més o menys actualitat. Era una mera qüestió de prioritats: una necessitat. Que l'escassa dotzena de peces hagi estat recollida en un volum, primer per l'Institut d'Estudis del Baix Inca i l'Associació d'Amics del Matarranya, ara per la nova casa editorial que l'acull, és un atzar que resulta de l'èxit literari, de la mateixa manera que els articles prove-

nen de demandes i compromisos similars. Narrativament, en canvi, tot hi passa més lleu i oscil·la de la realitat a la ficció en una mena de connubi feliç, però als articles encara hi ha lloc per a la indignació personal o el desig de restituir els afronts del poble submergit.

L'últim i més recent i fascinant de la dotzena, *Una estampa del segle XVII* (2002), convoca les tristes figures de l'autor de *Mequinensa y su castillo* (1959), un tal Vallés i Pujals que va ser contractat per glorificar l'empresa hidroelèctrica que va fer els pantans de Mequinensa i de Riba-roja, i un geògraf a sou del cardenal Mazzarino i de Lluís XIV, llunyà i manc, que

va rebre l'encàrrec de gravar la vila en estampes i es va dedicar a fer uns dibuixos més propis de paratges francesos. La tragicòmica i finalment ofensiva història de l'antic asalariat del rei s'entrecrua amb les tergiversacions històriques del franquisme i la seva trama de trepes verticals, la llarga llista de venuts a cop de feix. A l'espera de l'esperada nova novel·la o d'algun recull de contes, i amb el benentès que serà difícil, vista la trajectòria de Moncada, que algun dia es dediqui a afers de premsa, és d'agrair que el bany de realitat i de misèria prengui el to d'una comèdia quotidiana de canalles i conxorxes versallesques.